

KONYA’NIN CİHANBEYLİ İLÇESİNİN İDARİ YAPILANMA SÜRECİ*

THE ADMINISTRATION PROSES OF CİHANBEYLİ DISTRICT OF KONYA

Barış SARIKÖSE **

ÖZ

Osmanlı döneminde Akşehir’den Tuz Gölü’ne kadar geniş sahada Esbkeşanlar/Atçekenler, Bozulus Türkmenleri, Rişvan, Halıkanlı, Ömeranlı ve Ağabeyli gibi birçok göçebe aşiret yaşamaktaydı. Günümüzde Konya ilinin bir ilçesi olan Cihanbeyli’nin sosyal yapısının temelleri bu göçebe aşiretlere dayanmaktadır. Tuz Gölü civarında Esbkeşan Kazası sınırları içinde yer alan Cihanbeyli’de idari yapılanma XIX. yüzyıl sonlarında başlamıştır. XX. yüzyılda Cumhuriyet’le birlikte ilçenin idari yapılanması şekillenmiştir. Bu süreçte Kulu ve Altınekin gibi Cihanbeyli’den ayrılan yerleşim birimleri ilçe haline geldiği gibi birçok köyün idari yapısında da değişiklikler yaşanmıştır.

Günümüz Cihanbeyli ilçesinin idari yapılanması bu değişikliklerle ortaya çıkmıştır. 2012’den sonra ülke genelindeki düzenlemelerle ilçeye bağlı köyler mahalle haline dönüştürülmüş, yurt dışına ve ülke içinde büyükşehirlere göçle nüfusu azalan belediyeler de bu süreçte kapanmıştır.

Bu çalışmada Konya’nın Cihanbeyli ilçesinin Osmanlı’dan Cumhuriyet’e idari dönüşümü ve günümüz idari yapılanmasının temelleri arşiv belgeleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Cihanbeyli, İdari Yapılanma, İlçe, Köy, Belediye, Kamu Yönetimi.

ABSTRACT

Many nomadic tribes such as Esbkeşanlar/Atçekenler, Bozulus Turkmans, Rişvan, Halıkanlı, Ömeranlı and Ağabeyli lived in a wide area from Akşehir to Tuz Lake in the period of Ottoman. The foundations of the social structure of Cihanbeyli, which is a district of Konya province today, are based on these nomadic tribes. The administrative structure in Cihanbeyli, located within the borders of Esbkeşan District around Tuz Lake, dates back to end of 19th century. The administrative structure of the district was shaped with the Republic in the 20th century. In this process, settlements separated from Cihanbeyli, such as Kulu and Altınekin, became districts, and many villages also experienced changes in their administrative structure.

The administrative structure of today's Cihanbeyli district emerged with these changes. After 2012, the villages of the district were transformed into neighborhoods with the regulations throughout the country, and the municipalities whose population decreased due to migration abroad and to metropolitan cities within the country were also closed in this process.

The administrative transformation of Konyas’ Cihanbeyli district from Ottoman Empire to the Republic and the foundations of today's administrative structure were evaluated within the framework of archive documents in this study.

Keywords: Konya, Cihanbeyli, Administrative Structure, District, Village, Municipality, Public Administration.

* Bu makale 24.04.2024 tarihinde dergimize gönderilmiş; 26.04.2024 tarihinde hakemlere gönderilme işlemi gerçekleştirilmiş; 15.06.2024 tarihinde hakem raporlarının değerlendirilmesi sonucu yayın listesine dâhil edilmiştir. Makaleye atıf şekli; Barış SARIKÖSE, “Konya’nın Cihanbeyli İlçesinin İdari Yapılanma Süreci”, *Müellif Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, S. 1, (Haziran 2024), s. 37-44.

** Prof. Dr., Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, barissarikose@karabuk.edu.tr , Orcid ID: 0000-002-6652-0573

Giriş

Cihanbeyli, Konya'nın Kulu ilçesi gibi Konya- Ankara Kara Yolu üzerinde, Tuz Gölü kıyısında yer alan bir ilçe olup¹, Cihanbeyli Platosu üzerinde “İnözü” adı verilen geniş tabanlı bir vadi içinde Tuz Gölü'ne 20 km mesafede yer almaktadır². Cihanbeyli Ovası olarak bilinen saha genel olarak dalgalı bir arazi ve alçak yaylalardan oluşan arazi yapısı ile Tuz Gölü'ne kadar uzanmaktadır³.

İlkçağlardan itibaren bütün medeniyetler için önemli bir tuz kaynağı olan Tuz Gölü'nden Osmanlı döneminde de tuz üretilerek diğer vilayetlere sevk edilmiştir. XX. yüzyıl başlarında da Anadolu'nun tuz ihtiyacını karşılayan en önemli merkezlerden biri olan Cihanbeyli'den kervanlarla diğer şehirlere sürekli tuz taşınmaktaydı⁴.

Cihanbeyli'nin ilk adının Esbkeşan olduğu yönünde görüşler vardır. Cambegli aşiretinden isminin geldiği de kabul edilmektedir⁵. Ancak Esbkeşan adı bölgede Haymana'dan Kulu'ya kadar olan geniş sahada yaşayan bir aşiretin adı olup, aynı zamanda bu sahada XIX. yüzyılda teşkil olunan Cihanbeyli'den farklı olarak bir Esbkeşan Kazası bulunmaktadır. Osmanlı döneminde Cihanbeyli Aşireti İç Anadolu Bölgesi'nde Akşehir'den Kulu- Haymana hattına kadar geniş bir alanda yaşamaktaydı. Bugünkü Cihanbeyli adı Cihanbeyli Aşireti ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır.

Cihanbeyli ilçesinin üzerinde kurulduğu plato Antik dönemde “Axylos” olarak adlandırılmaktadır. Hititler döneminde Cihanbeyli çevresi “Zallara” olarak isimlendirilmiştir. İlçe çevresindeki höyüklerde Hitit dönemine ait olan çanak çömlek kalıntılarına rastlanmıştır. Cihanbeyli çevresi Frig, Kimmer, Pers ve ardından Büyük İskender İmparatorluğu sınırları içinde yer almıştır⁶. Roma döneminde M.Ö. III. yüzyılda bölgeye Avrupa'dan gelen Galat göçlerinden dolayı “Galatya” adı verilmiştir⁷. Galatlar, M.Ö. 280'den itibaren Balkanlar üzerinden Anadolu'ya girmiş ve Kızılırmak havzasına yerleşmişlerdir⁸. Galatya Eyaleti'nde de bölgenin en önemli ekonomik kaynağı tuz idi. Tuz ticaretinin önemli olduğu bölgede ayrıca koyun yetiştiriciliği ve buna bağlı olarak dokuma sanayisi de gelişmişti. Cihanbeyli- Sülüklü civarında Galatlar dönemine ait bulunan mezar taşlarında dokuma ve yün endüstrisi ile ilgili tasvirler bulunmaktadır. Bu dönemde Kütükuşağı, Atkafası, Sülüklü ve İnsuyu gibi yerlerde Galatların özel kişilerinin malikâneleri vardı⁹. Bergama Krallığı'ndan sonra bölge MÖ. 129'da Roma'nın Asya eyaleti sınırları içine girmiştir. Bizans döneminde MS.620'de bölge “Anatolikan” teması içinde yer almıştır¹⁰. Malazgirt Savaşı'ndan (1071) sonra Orta Anadolu birçok Türkmen boyu ve göçebe aşiretler için bir çekim merkezi haline gelmiştir. Türkiye Selçuklularının başkentlerini I. Haçlı Seferi'nden (1096) sonra Konya'ya taşınmasıyla birlikte bölgede Türk yerleşimi hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır.

1. Osmanlı Döneminde Cihanbeyli'nin İdari Yapılanması

Türkiye Selçuklularının yıkılma sürecinde Konya ve çevresi başta Osmanlılar ile Karamanoğulları olmak üzere beylikler arasında yaşanan hakimiyet mücadelelerine sahne olmuştur. Osmanlı'nın Konya ve çevresinde Karamanoğullarının hakimiyetini sonlandırdığı 1467 yılından sonra bölge idari olarak Karaman Eyaleti sınırları içinde yer almıştır. Bugün Kulu ve Cihanbeyli'nin bulunduğu sahadan Kadınhanı ve Akşehir'e kadar olan bölgede Turgut, Bayburt ve Kureyşözü kazaları oluşturulmuştur. Kulu ve Cihanbeyli'nin bir kısmı Kureyş sınırları içinde yer alırken günümüzde Cihanbeyli'ye bağlı yerleşim yerlerinin bir kısmı Turgut Kazası sınırları

¹ Komisyon, *İlimiz Konya*, İstanbul 1985, s. 170-172.

² Ahmet Şimşek, “Cihanbeyli”, *Konya Ansiklopedisi*, C. II, Konya 2011, s. 254.

³ Komisyon, *aynı eser*, s. 169.

⁴ Béla Horvath, *Anadolu 1913*, (Çev. Tarık Demirkan), İstanbul 1997, s. 45.

⁵ Şimşek, “aynı madde”, s. 254.

⁶ Hasan Bahar, “İlkçağda Cihanbeyli”, *Konya Ansiklopedisi*, C. II, Konya, 2011, s. 254-255.

⁷ Hasan Bahar, “İlkçağda Kulu ve Çevresi”, *Aidiyet, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri 19-21 Ekim 2012*, Konya 2013, s.17.

⁸ Mehmet Ali Kaya, *Galatlar ve Galatya Tarihi*, Konya, 2011, s. 29-30.

⁹ Kaya, *aynı eser*, s. 216, 287, 291, 294.

¹⁰ Bahar, “aynı madde”, s. 256.

içinde yer almaktaydı. XVI. yüzyıldan itibaren İnsuyu ve İnevi olarak Cihanbeyli toprakları üzerinde iki nahiye oluşmuştur¹¹.

Bölgede Osmanlı döneminde genel olarak göçebe aşiretler yaşamasından dolayı idari yapılanmada değişimler yaşanmıştır. Osmanlı Dönemi'nde Atçekenlerin (Esb-keşan) yaşadığı bölgelerden biri de Cihanbeyli Yaylası'ydı¹². Atçekenlerin bir kolu olan Torunlar, Cihanbeyli'de XX. yüzyıl başlarına kadar varlığını devam ettirmiştir¹³. Ayrıca, Cihanbeyli'ye Salurlar, Yeniceoba'ya Afşar, Yapalı'ya Yaparlı gibi Türk aşiretleri yerleşmiştir¹⁴. Günümüzdeki Cihanbeyli toprakları üzerinde bulunan Bayburt, Turgut ve Kureyş gibi bölgelerde Bozulus Türkmenleri de yaşamaktaydı¹⁵. Günümüzdeki Kadınhanı civarındaki köylere kadar olan geniş sahaya Bozulus Türkmen aşiretleri yayılmıştı¹⁶. XVI. yüzyılda İnsuyu, Kureyşözü, Bayburt ve Turgut kazaları Esbkeşan/ Atçekenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerdi¹⁷. Bu yüzyılda Esbkeşan oymakları Tuz Gölü'ne kadar Aksaray- Eskiil hattına kadar olan alanlarda daha çok hayvancılık ile geçinmekte olup bu coğrafyada XVIII. yüzyılda tarımla geçinen nüfus yoktu¹⁸. İnsuyu'na da Danişmendli ve Ağabeyli gibi cemaatler yerleşmişti. Ayrıca Halikanlı ve Nasır aşireti de Cihanbeyli çevresindeki köyleri yurt tutmuşlardı¹⁹. Cihanbeyli Aşireti İstanbul'un et ihtiyacının karşılanmasında büyük bir öneme sahipti Cihanbeyli Aşireti her sene İstanbul'a düzenli olarak yüzbinlerce canlı hayvan sevk ederdi²⁰. Erzurum'dan İç Anadolu'ya kadar geniş bölgede Cihanbeyli Aşireti hayvan sevkîyatında önemli bir yere sahipti²¹.

XIX. yüzyılda Esbkeşanların yaşadığı alanlar Turgut Kazası ve Cihanbeyli arası ile Tuz Gölü'nün doğusunda yer alan platodaki küçük bir alan olup²², XIX. yüzyıl sonlarında Haymana'dan Kulu'ya kadar olan geniş sahada Cihanbeyli aşireti yayılmıştı²³. 1844'ten itibaren Cihanbeyli aşireti bir dönem kaymakamlık olarak idare edilmiştir. 1858-1859'da Cihanbeyli Aşireti Kaymakamlığı lağvedilmiştir²⁴. 1872-1873'te İnevi, İnsuyu, Zıvarık, Ağabeyli, Bulduk ve Yeniceoba Esbkeşan Kazası sınırları içindeki önemli yerleşim yerleriydi²⁵. Esbkeşan Kazası'nın merkezi 1882-1883'ten sonra İnevi Köyü olmuştur²⁶. 1887-1888 yılından sonra ise eski kaza merkezi olan İnevi Köyü ayrı bir nahiye haline getirilmiştir²⁷. 1892-1893'te Esbkeşan olan kazanın adı Koçhisar olarak değişmiştir. Bu tarihte İnevi Nahiyesi 21 köyü ile birlikte Konya merkez kazasına bağlı iken Cihanbeyli nahiye olarak Akşehir Kazası'na bağlanmıştır. 1898-1899'da Cihanbeyli Nahiyesi Konya Vilayeti Akşehir Kazası sınırları içindedir²⁸. XIX. yüzyıl sonunda Esbkeşan Kazası ortadan kalkınca bu kazaya bağlı Ağabeyli, İnsuyu ve İnevi köyleri Cihanbeyli'ye bağlanmıştır. Kulu'nun da içinde bulunduğu köylerin idari yapılarının 1894-1895'te değiştiği anlaşılmaktadır. Günümüzde Kulu'ya bağlı köylerin bazıları Koçhisar Kazası'na bağlı iken bazı köylerin de İnevi Nahiyesi sınırları içinde olduğu, Kulu'nun ise 1894-1895'te Koçhisar Kazası'na bağlı olduğu görülmektedir²⁹.

3. Cumhuriyet Döneminde Cihanbeyli'nin İdari Yapılanması

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kadınhanı Kazası'nın sınırları Tuz Gölü'ne kadar uzanmaktaydı. 1922 yılında Tuz Gölü Kadınhanı Kazası'nın doğu sınırını oluşturmaktaydı.

¹¹ Barış Sarıköse, "Cihanbeyli", *Konya İli ve İlçelerinin Tarihi Süreç Çerçevesinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Konya İlçeleri*, C. II, (Ed. Yusuf- Küçükdağ- Koray Özcan- Caner Arabacı), İstanbul 2023, s. 61.

¹² H. Basri Karadeniz, "Atçeken Oymakları (1500-1642)", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 1995, s. 16-17.

¹³ Barış Sarıköse, *Kulu Sosyal ve Ekonomik Tarih*, Konya 2018, s. 42.

¹⁴ S. Sırrı Üçer- M. Mes'ud Koman, *Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme*, Konya 1945, s. 15-16, 20.

¹⁵ Selma Turhan Sarıköse, *Kadınhanı Atlantı Bir Bozulus Türkmen Köyü*, Konya 2021, s. 15.

¹⁶ Barış Sarıköse- Selma Turhan Sarıköse, *Kadınhanı 1844-1845*, Konya 2015, s. 17.

¹⁷ Sarıköse, *aynı eser*, s. 35.

¹⁸ Mehmet Yılmaz, "Tanzimat Döneminde Yapılan Nüfus Sayımlarına Göre Kulu Köyü", *Aidiyet, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri 19-21 Ekim 2012*, Konya 2013, 82.

¹⁹ Sarıköse, *aynı eser*, s. 39, 108.

²⁰ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1300-1600*, C. I, İstanbul 2000, s. 207.

²¹ Suraiya Faroqi, *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler*, (Çev. Neyir Kalaycıoğlu), İstanbul 2000, s. 68.

²² Rudi Paul Lindner, *Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar*, (Çev. Müfit Günay), Ankara 2000, s. 151-152.

²³ Sarıköse, *aynı eser*, s. 61.

²⁴ Sarıköse "aynı bölüm", s. 62.

²⁵ Sarıköse, *aynı eser*, s. 44.

²⁶ *Konya Vilayet Salnamesi*, (KVS), 1300, s. 71.

²⁷ KVS, 1305, s. 106.

²⁸ KVS, 1310, s. 145, 258; *Konya Şer'iyye Sicili (KŞS)*, no. 108, s.74-2; KŞS, no. 128, s. 21-1, 39-1.

²⁹ Sarıköse, *aynı eser*, s. 46.

Cihanbeyli ilçesini oluşturan topraklar Saideli/ Kadınhanı Kazası sınırları içindeydi. Bugün Cihanbeyli sınırları içinde bulunan bazı köyler Yeniceoba Nahiyesi sınırları içinde yer alırken bazı köyler ise İnevi Nahiyesi sınırları içindeydi. Aynı zamanda Kulu sınırları içindeki köylerden bir kısmı da bu nahiyeyle bağlıydı. 1922'de Saideli Kazası İnevi Nahiyesi sınırları içinde; Başkuyu, Karabıyık, İnevi, Halikanlı, Pınarbaşı, Ağabeyli, Kırkışla, Karabağ, Yapalı, Çeşmelizebir, Kuyuluzebir, İnsuyu ve Cüdkanlı Yeniceoba Nahiyesi'nde Büyükbeşkavak, Köstengil, Kütükuşağı, Çemen, Yeniceoba, Ömeranlı, Kuşça, Celep, Ekecikandil, Küçükbeşkavak, Beşkardeş, Kozanlı ve Bulduk köyleri yer almaktaydı³⁰. 1928'de Akşehir'e bağlı Hatırlı Köyü'nde ilçe merkezi oluşturulmuş yaklaşık bir yıl sonra da Hatırlı Köyü'nden Böğrüdelik Köyü'ne kaza merkezi nakledilmiştir³¹.

Kulu, 1926'da Konya ilinin Cihanbeyli Kazası'na bağlı bir bucak merkezi haline getirilmiş³², Cihanbeyli'nin ilçe merkezi 1928'de Reşadiye köyüne nakledilmiştir³³. Sonra Böğrüdelik Köyü ilçe merkezi olmuştur³⁴. 1928'de Beşkardeş, Celep, Ömeranlı, Kozanlı ve Köstengil köyleri Konya Vilayeti Cihanbeyli Kazası merkez nahiyesi sınırları içindedir³⁵. Ağabeyli, İnevi ve Mürsel Efendi nahiyeleri Konya Merkez Kazası'na bağlı iken bu yılda Cihanbeyli'de Hatırlı, Yeniceoba ve Yunak nahiyeleri yer almaktaydı³⁶. 1930'da Cihanbeyli merkezinin İnevi olmasından dolayı Zıvarık Nahiyesi ve bu nahiyeyle bağlı olan Çaldere, Tutup, Kale ve Göğenç köyleri dışında kalan köyler de Cihanbeyli'ye bağlanmıştır³⁷. 1934'te Böğrüdelik Nahiyesi lağvedilmiş bu nahiyeyle bağlı köylerin idari yapısı yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde Kuyuluzebir, Çeşmelizebir, Kadioğlu ve Böğrüdelik köyleri Cihanbeyli Kazası'na; Kelhasan Cihanbeyli kazası Yeniceoba Nahiyesi'ne; Boyalı, Başkuyu ve Karabıyık köyleri Cihanbeyli Kazası Sülüklü Nahiyesi'ne bağlanmıştır³⁸. 1940'ta Cihanbeyli'ye bağlı Alahacılı Köyü Ankara'nın Haymana ilçesi sınırları içine dahil edilmiştir³⁹.

İdari yapıda meydana gelen değişiklikler Cihanbeyli ile komşu kazalar arasındaki sınırların tespitinde de bazı sorunları beraberinde getirmiştir. 1942'de Cihanbeyli Zıvarık Nahiyesi'ne bağlı olan Dedeler Köyü ile Kadınhanı Kazası Sarayönü Nahiyesi Başhöyük köyleri arasındaki sınır Dahiliye Vekaleti tarafından tespit edilerek sınır anlaşmazlığı ortadan kaldırılmıştır⁴⁰. 1945'te Cihanbeyli'ye bağlı Çeşmelizebir Köyü ile Kadınhanı ilçesi Sarayönü Bucağı'na bağlı Zengen köyleri arasındaki sınır yeniden tespit edilmiştir⁴¹.

Cihanbeyli'den zamanla bazı yerleşim birimleri ayrılarak yeni idari birimler teşkil edilmiştir. 1944'te Cihanbeyli Kazası'na bağlı Kulu Kasabası merkez olmak üzere, kaza merkezi ve Yeniceoba Nahiyesi'nden alınan 12 köyle Kulu, Cihanbeyli merkeze bağlı bir nahiye haline getirilmiştir⁴². 1956'da Yeniceoba Nahiyesi'ne bağlı Kozanlı ile Doğutepe Kulu ilçesine bağlanmıştır⁴³. 1973'te Konya'nın Yunak İlçesi Sülüklü Bucağı sınırları içinde bulunan Zaferiye Köyü⁴⁴, 1974'te Yunak İlçesi Sülüklü Bucağı'na bağlı olan Yünlükuyu Köyü Cihanbeyli Merkez Bucağı'na bağlanmıştır⁴⁵.

Cihanbeyli ilçe merkezi çevre köylerden gelen göçlerle 1970'li yıllarda hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. İlçe sınırları içinde 1973'te ilçe merkezinde 17 mahalle, Gölyazı'da altı, İnsuyu'nda bir, Altınekin'de üç, Yeniceoba'da ise üç mahalle bulunmaktaydı⁴⁶. İlçe sınırları içinde 1973'te Merkez Bucağı sınırları içinde Ağabeyli, Ayışığı, Böğrüdelik, Damlakuyu,

³⁰ Doktor Nazmi, *Türkiye'nin Sıhhi-i İctimâi Coğrafyası Konya Vilayeti*, Ankara 1920, s. 69-70.

³¹ *Konya İl Yıllığı* 1967, Konya 1967, s. 178.

³² Komisyon, a.g.e., s. 171; Yaşar Semiz, "Cumhuriyet Döneminde Kulu (Konya) İlçesinin Sosyal ve Ekonomik Durumu", *Aidiyet, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri 19-21 Ekim 2012*, Konya, 2013, s. 163.

³³ BCA, 30-11-1-0-42-27-3.

³⁴ Şimşek, "aynı madde", s. 254.

³⁵ Sarıköse, *aynı eser*, s. 48.

³⁶ Dahiliye Vekâleti, *Köylerimizin Adları*, İstanbul 1928, s. 826-829, 841.

³⁷ BCA, 30-11-1-0-54-10-6.

³⁸ BCA, 30-11-1-0-87-1916.

³⁹ BCA, 30-11-1-0-142-35-6.

⁴⁰ BCA, 30-11-1-0-156-26-13.

⁴¹ BCA, 30-11-1-0-175-13-12.

⁴² BCA, 30-11-1-0-169-25-11.

⁴³ BCA, 30-11-1-0-258-23-10; BCA, 30-11-1-0-390-24-3; Sarıköse, *aynı eser*, s. 51, 53.

⁴⁴ BCA, 30-11-1-0-390-24-3.

⁴⁵ BCA, 30-11-1-0-398-9-5.

⁴⁶ *Konya 1973 İl Yıllığı*, Konya 1973, s. 733.

Günyüzü, Hodoğlu, Kadioğlu, Karabağ, Kırkışla, Yeniköy, Sağlık, Sığırcık, Taşpınar ve Yapalı köyleri yer almaktaydı. Altınekin Bucağı'nda; Akçaşar, Akıncılar, Akköy, Borukkuyu, Dedeler, Hacnuman, Karakaya, Koçuş, Koçkaya, Mantar, Sarnıçköy, Topraklık, Oğuzeli, Ölmez, Yenikuyu ve Yeniyayla, Yeniceoba Bucağı'nda; Bulduk, Büyükbeşkavak, Çimen, Çölyaylası, Kandil, Kelhasan, Kuşça, Küçükbeşkavak, Kütükuşağı, Turanlar ve Tüfekçipınarı köyleri bulunmaktaydı⁴⁷.

Cihanbeyli ilçesinin Yeniceoba Nahiyesi'ne bağlı Kozanlı Köyü 1956'da Kulu'ya⁴⁸, 1963'te Cihanbeyli'ye bağlı olan Çeşmelisebil ve Kuyulusebil köyleri ise Sarayönü'ne bağlanmıştır⁴⁹.

Cihanbeyli Kazası sınırları içindeki bazı köylerin nüfusları artınca bu köylerde zamanla belediye teşkilatları kurulmuştur. 1954'te Cihanbeyli Kazası Kulu Nahiyesi'ne bağlı olan Ömeranlı Köyü'nde⁵⁰, 1955'te Yeniceoba Köyü'nde belediye teşkilatı kurulmuştur⁵¹. 1967'de ilçe merkezindeki belediye dışında ilçenin merkez bucağına bağlı Gölyazı Belediyesi ile aynı zamanda bucak merkezi olan Altınekin ve Yeniceoba belediyeleri bulunmaktaydı⁵². Ayrıca daha önce Cihanbeyli ilçesi sınırları içinde yer alan Kulu'da da bu dönemde Kozanlı, Tavşanlı/Tavşançalı ve Zincirlikuyu belediyeleri hizmet vermekteydi⁵³. 1972'de Cihanbeyli ilçe belediyesi yanında 1967'de kurulan Gölyazı, 1971'de kurulan İnsuyu, 1956'da kurulan Altınekin ve 1955'te kurulan Yeniceoba belediyesi ilçe sınırları içinde yer almaktaydı.⁵⁴ 1980'li yıllardan sonra ilçede yeni belediyeler kurulmaya devam etmiştir. 1986'da Bulduk Köyü'nde⁵⁵, 1988'de Taşpınar Köyü'nde belediye teşkilatları kurulmuştur⁵⁶. Yine aynı tarihte ilçenin Yeniceoba Bucağı Kuşça Köyü'nde de Kuşça adlı bir belediye teşkil edilmiştir⁵⁷.

İlçenin idari olarak sınır tespiti ile ilgili düzenlemeler 1980'li yıllardan sonra devam etmiştir. 1985'te Sarayönü Merkez Bucağı'na bağlı Kadioğlu Köyü ile Cihanbeyli Merkez Bucağı'na bağlı Böğrüdelik Köyü arasındaki sınır tespit edilmiştir⁵⁸. Altınekin İlçesi Merkez Bucağı'na bağlı olan Ağabeyli ve Hodoğlu köyleri ile Taşpınar Belediyesi Cihanbeyli Merkez Bucağı'na 1989'da bağlanmıştır⁵⁹. 1989'da Aksaray merkez Sultanhanı Bucağı'na bağlı olan Eskil Belediyesi ile Cihanbeyli Merkez Bucağı'na bağlı Gölyazı Belediyesi arasındaki sınır tespit edilmiştir⁶⁰.

Cihanbeyli merkez ve köylerinden yurt dışına ve yurt içinde büyükşehirlere yapılan göçler ilçenin kırsal nüfusunun azalmasına neden olmuştur. Bu süreçte köylerden meydana gelen göçlerle ilçe merkezinde yeni mahalleler oluşmuştur. İlçenin içinden geçen Konya- Ankara Kara Yolu'nun çevresinde yeni yerleşim yerleri kurulmuştur. İlçenin idari yapılanmasında 2000'li yıllara kadar çok fazla değişim meydana gelmemiştir.

Türkiye genelinde yapılan idari düzenlemeler çerçevesinde 2012'de çıkarılan 6360 Sayılı kanunla büyükşehir sınırları içindeki köyler mahalle haline getirilmiştir⁶¹. Aynı zamanda bu süreçte nüfusu azalan belediyeler de kapatılmıştır. Cihanbeyli köylerinden de 1980'li yıllardan itibaren yurtdışına, Konya ve Ankara olmak üzere büyükşehirlere göç ilçenin kırsal alanlarında nüfusun azalmasına neden olmuştur. Bu bağlamda nüfusları azalan daha önce ilçenin önemli belediyeleri olan; Bulduk, Kuşça, Yapalı ve Yeniceoba mahalle haline dönüştürülmüştür. Günümüzde ilçe sınırları içindeki köylerin tamamı ilçenin birer mahallesi olup bu mahalleler; Ağabeyli, Ahirigüzel, Atçeken, Bahçelievler, Beylioğlu, Böğrüdelik, Bulduk, Büyükbeşkavak, Cumhuriyet, Çimen, Çöl, Damlakuyu, Gemecik, Göktepe, Gölyazı, Günyüzü, Hodoğlu, İnsuyu,

⁴⁷ Konya 1973 İl Yıllığı, s. 745-746.

⁴⁸ Resmî Gazete, S. 9248, 2 Mart 1956.

⁴⁹ Resmî Gazete, S. 11474, 7 Ağustos 1963.

⁵⁰ BCA, 30-11-1-0-246-24-14.

⁵¹ BCA, 30-11-1-0-249-7-17.

⁵² Konya İl Yıllığı 1967, s. 542.

⁵³ Konya İl Yıllığı 1967, s. 553-554.

⁵⁴ Konya 1973 İl Yıllığı, s. 704-705.

⁵⁵ BCA, 30-11-1-0-624-61-9; Resmî Gazete, S. 19327, 30 Aralık 1986.

⁵⁶ Resmî Gazete, S. 20014, 9 Aralık 1988.

⁵⁷ BCA, 30-11-1-0-640-23-9; Resmî Gazete, S. 19848, 20 Haziran 1988.

⁵⁸ BCA, 30-11-1-0-600-77-12.

⁵⁹ BCA, 30-11-1-0-657-43-18; Resmî Gazete, S. 20272, 4 Eylül 1989.

⁶⁰ BCA, 30-11-1-0-658-48-6.

⁶¹ Resmî Gazete, S. 28489, 06 Aralık 2012.

Kale, Kandil, Karabağ, Karatepe, Karşıyaka, Kayı, Kelhasan, Kırkışla, Kocatepe, Korkmazlar, Köprübaşı, Kuşça, Küçükbeşkavak, Kütükuşağı, Mutlukonak, Pınarbaşı, Sağlık, Sığircık, Taşpınar, Turanlar, Tüfekçipınarı, Uzuncayayla, Üzerliktepe, Yapalı, Yeniceoba, Yenyayla, Yeşilöz, Yünlükuyu ve Zaferiye'dir. Birer mahalle haline dönüşen köyler muhtarlar tarafından idare edilirken, köylerin alt yapı ve belediye hizmetleri ise Cihanbeyli Belediyesi ile Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

SONUÇ

Konya ilinin bir ilçesi olan Cihanbeyli'nin idari olarak yapılanması XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyılda şekillenmiş günümüz idari yapısı bu idari düzenlemelerle ortaya çıkmıştır. Osmanlı döneminde Cihanbeyli çevresi, Bozulus, Rışvan, Halikanlı, Ağabeyli ve Atçeken oymaklarının yaşadığı geniş bir bölgedir. Bu bölgenin sınırları Akşehir'den Tuz Gölü'ne kuzeyde Haymana'ya kadar uzanmaktaydı. Daha önce Esbkeşan (Atçeken) Kazası sınırları içinde olan Cihanbeyli sonra Akşehir Kazası sınırları içinde bir nahiye haline gelmiştir. Günümüzde Cihanbeyli'ye bağlı köylerin bir kısmı İnevi nahiyesi sınırları içindeydi.

Cumhuriyetle birlikte Cihanbeyli kazası ortaya çıkmış, Cihanbeyli sınırları içinden Kulu önce nahiye sonra müstakil bir kaza haline getirilmiş, aynı zamanda bazı köyler idari yönden Altınekin ve Kulu'ya bağlanmıştır. Ankara'nın Haymana kazasına bağlı köylerden bazıları da idari düzenlemeler çerçevesinde Cihanbeyli sınırları içine dahil edilmiştir.

Belediye teşkilatı da Cihanbeyli'de Cumhuriyet dönemi ile birlikte önem kazanmış, Yeniceoba, Yapalı, Kelhasan ve Kuşça gibi köyler zamanla belediye haline dönüştürülmüştür.

2012'de Türkiye genelinde yapılan idari düzenlemelerle Cihanbeyli'ye bağlı köyler mahalle haline getirilmiş, köy statüleri ortadan kaldırılmış aynı idari düzenlemeler çerçevesinde nüfuslarının azalmasından dolayı ilçedeki belediyeler kapanmış, buralar mahalle olarak idari yapıdaki yerlerini almıştır.

KAYNAKÇA**Arşiv Belgeleri****Cumhurbaşkanlığı Arşiv Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)**

BCA, 30-11-1-0-42-27-3; BCA, 30-11-1-0-54-10-6; BCA, 30-11-1-0-87-1916; BCA, 30-11-1-0-142-35-6; BCA, 30-11-1-0-156-26-13; BCA, 30-11-1-0-169-25-11; BCA, 30-11-1-0-175-13-12; BCA, 30-11-1-0-246-24-14; BCA, 30-11-1-0-249-7-17; BCA, 30-11-1-0-258-23-10; BCA, 30-11-1-0-390-24-3; BCA, 30-11-1-0-398-9-5; BCA, 30-11-1-0-600-77-12; BCA, 30-11-1-0-624-61-9; BCA, 30-11-1-0-640-23-9; BCA, 30-11-1-0-657-43-18; BCA, 30-11-1-0-658-48-6.

Konya Şer'iyye Sicili (KŞS), 108, 128.

Konya Vilayet Salnâmesi (KVS), 1300, 1305, 1310.

Resmî Gazete, S. 9248, 2 Mart 1956; S. 11474, 7 Ağustos 1963; S. 19327, 30 Aralık 1986; S. 19848, 20 Haziran 1988; S. 20014, 9 Aralık 1988; S. 20272, 4 Eylül 1989.

Diğer Eserler

BAHAR, Hasan, “İlkçağda Cihanbeyli”, Konya Ansiklopedisi, C. II, Konya, 2011, s. 254-256.

BAHAR, Hasan, “İlkçağda Kulu ve Çevresi”, Aidiyet, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri 19-21 Ekim 2012, Konya 2013, s. 17-44.

DAHİLİYE VEKÂLETİ, Köylerimizin Adları, İstanbul 1928.

DOKTOR NAZMÎ, Türkiye'nin Sıhhi-i İctimâi Coğrafyası Konya Vilayeti, Ankara 1922.

FAROQHÎ, Suraiya, Osmanlı'da Kentler ve Kentliler, (Çev. Neyyir Kalaycıoğlu), İstanbul 2000.

HORVATH, Béla, Anadolu 1913, (Çev. Tarık Demirkan), İstanbul 1997.

İNALCIK, Halil, Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1300-1600, C. I, İstanbul 2000.

KAYA, Mehmet Ali, Galatlar ve Galatya Tarihi, Konya, 2011.

KARADENİZ, H. Basri, “Atçeken Oymakları (1500-1642)”, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 1995.

KOMİSYON, İlimiz Konya, İstanbul 1985.

Konya 1973 İl Yıllığı, Konya 1973.

Konya İl Yıllığı 1967, Konya 1967.

LİNDNER, Rudi Paul, Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar, (Çev. Müfit Günay), Ankara 2000.

SARIKÖSE, Barış- Turhan Sarıköse, Selma, Kadınhanı 1844-1845, Konya 2015.

SARIKÖSE, Barış, Kulu Sosyal ve Ekonomik Tarih, Konya 2018.

SARIKÖSE, Barış, “Cihanbeyli”, Konya İli ve İlçelerinin Tarihî Süreç Çerçevesinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Konya İlçeleri, C. II, (Ed. Yusuf- Küçükdağ- Koray Özcan- Caner Arabacı), İstanbul 2023, s. 61-64.

ŞİMŞEK, Ahmet, “Cihanbeyli”, Konya Ansiklopedisi, C. II, Konya 2011, s. 254.

SEMİZ, Yaşar, “Cumhuriyet Döneminde Kulu (Konya) İlçesinin Sosyal ve Ekonomik Durumu”, Aidiyet, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri 19-21 Ekim 2012, Konya 2013, s. 163-170.

TURHAN SARIKÖSE, Selma, Kadınhanı Atlantı Bir Bozulus Türkmen Köyü, Konya 2021.

ÜÇER, S. Sırrı- M. Mes'ud Koman, Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme, Konya 1945.

YILMAZ, Mehmet, “Tanzimat Döneminde Yapılan Nüfus Sayımlarına Göre Kulu Köyü”, Aidiyet, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu Bildirileri 19-21 Ekim 2012, Konya 2013, s. 81-132.

www.cihanbeyli.bel.tr. (Erişim tarihi: 12.01.2023).